

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 22 listopada 2012 r. (*)

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (WE) nr 1346/2000 –
Postępowanie upadłościowe – Pojęcie ukończenia postępowania – Możliwość dokonania
przez sąd rozpoznający wniosek o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego oceny
niewypłacalności dłużnika – Możliwość wszczęcia postępowania likwidacyjnego jako
wtórnego postępowania upadłościowego, w razie gdy postępowanie główne jest
postępowaniem sauvegarde

W sprawie C-116/11

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie
prejudycjalnym, złożony przez Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Polska)
postanowieniem z dnia 21 lutego 2011 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 7 marca 2011
r., w postępowaniu:

Bank Handlowy w Warszawie SA,

PPHU „ADAX” Ryszard Adamiak

przeciwko

Christianapol sp. z o.o.,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, A. Borg Barthet, J.J. Kasel, M. Safjan i M. Berger
(sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: K. Sztranc-Sławiczek, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 22 marca 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Banku Handlowego w Warszawie SA przez Z. Skórczyńskiego, radcę prawnego,
- w imieniu Christianapol sp. z o.o. przez M. Barłowskiego, radcę prawnego, wspieranego przez P. Saigne’a oraz M. Le Berre’a, adwokatów,
- w imieniu rządu polskiego przez M. Szpunara, M. Arciszewskiego oraz B. Czech, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez S. Centeno Huertę, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu francuskiego przez G. de Bergues’a, B. Beaupère-Manokhę oraz N. Rouam, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina oraz A. Stobiecką-Kuik, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 24 maja 2012 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 ust. 1, art. 4 ust. 2 lit. j) oraz art. 27 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 160, s. 1), zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 788/2008 z dnia 24 lipca 2008 r. (Dz.U. L 213, s. 1), (zwanego dalej „rozporządzeniem”).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach postępowania mającego na celu wszczęcie w Polsce na wniosek Banku Handlowego w Warszawie SA (zwanego dalej „Bankiem Handlowym”) oraz PPHU „ADAX” Ryszard Adamiak (dalej: R. Adamiak) postępowania upadłościowego przeciwko Christianapol sp. z o.o. (zwanej dalej „Christianapolem”), spółce prawa polskiego, wobec której zostało wszczęte uprzednio we Francji postępowanie sauvegarde.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 2, 12, 19, 20 i 23 rozporządzenia przewidują odpowiednio:

„(2) Prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego wymaga skutecznego i sprawnego funkcjonowania transgranicznych postępowań upadłościowych; przyjęcie niniejszego rozporządzenia jest konieczne dla osiągnięcia tego celu, który wchodzi w zakres współpracy sądowej w sprawach cywilnych w rozumieniu art. 65 traktatu.

[...]

(12) Niniejsze rozporządzenie pozwala na wszczęcie głównego postępowania upadłościowego w państwie członkowskim, w którym dłużnik posiada główny ośrodek swojej podstawowej działalności. Postępowanie to ma zakres uniwersalny, jego celem jest objęcie całego majątku dłużnika. W celu ochrony różnych interesów rozporządzenie pozwala na wszczęcie równoległe z postępowaniem głównym wtórnych postępowań upadłościowych. Wtórne postępowanie może zostać wszczęte w państwie członkowskim, w którym dłużnik ma swój oddział. Skutki wtórnego postępowania ograniczone są tylko do majątku dłużnika znajdującego się w tym państwie. Bezwzględnie obowiązujące przepisy dotyczące koordynacji z postępowaniem głównym gwarantują niezbędną jednolitość postępowania w ramach Wspólnoty.

[...]

(19) Oprócz ochrony miejscowych interesów, wtórne postępowanie upadłościowe może służyć także innym celom. Sytuacja taka może zaistnieć wtedy, gdy majątek dłużnika jest zbyt złożony, aby zarządzać nim w całości, albo gdy różnice we właściwych systemach

prawnych są tak duże, że mogą się pojawić trudności związane z rozszerzeniem skutków wynikających z prawa państwa wszczęcia postępowania na inne państwa, w których znajduje się majątek. Z tego powodu zarządca w postępowaniu głównym może złożyć wniosek o wszczęcie postępowania wtórnego, jeżeli wymaga tego skuteczne zarządzanie masą.

(20) Główne i wtórne postępowania upadłościowe mogą jednakże przyczynić się do efektywnej likwidacji masy tylko wówczas, jeżeli prowadzone równoległe postępowania będą ze sobą skoordynowane [...]. W celu zapewnienia dominującej roli głównego postępowania upadłościowego zarządca w takim postępowaniu powinien posiadać szereg możliwości wpływu na toczące się w tym samym czasie wtórne postępowanie upadłościowe. Przykładowo, powinien on móc zaproponować plan naprawczy lub układ, jak i wystąpić o wstrzymanie likwidacji masy we wtórnym postępowaniu upadłościowym.

[...]

(23) W zakresie swojej regulacji niniejsze rozporządzenie powinno określić jednolite normy kolizyjne zastępujące – w zakresie ich stosowania – wewnętrzne przepisy prawa prywatnego międzynarodowego. O ile nie postanowiono inaczej, zastosowanie powinno znaleźć prawo państwa wszczęcia postępowania (*lex concursus*). Powyższa norma kolizyjna powinna dotyczyć zarówno głównego postępowania upadłościowego, jak i postępowań miejscowych. *Lex concursus* określa wszystkie procesowe i materialne skutki postępowania upadłościowego w odniesieniu do dotkniętych nimi osób oraz stosunków prawnych; określa wszystkie przesłanki wszczęcia, prowadzenia oraz ukończenia postępowania upadłościowego”.

4 Zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenia stosuje się ono „do zbiorowych postępowań przewidujących niewypłacalność dłużnika, które obejmują całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika oraz powołanie zarządcy”.

5 „Postępowania upadłościowe” oznaczają zgodnie z art. 2 lit. a) rozporządzenia „postępowania zbiorowe określone w art. 1 ust. 1”. W tym samym przepisie wskazano, że „[w]ykaz tych postępowań znajduje się w załączniku A”.

6 Wykaz postępowań ujętych w załączniku A do rozporządzenia obejmuje w odniesieniu do Francji „procédure de sauvegarde”.

7 Artykuł 3 rozporządzenia stanowi:

„1. Sądy państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, są właściwe dla wszczęcia postępowania upadłościowego. W przypadku spółek i osób prawnych domniemywa się, że głównym ośrodkiem ich podstawowej działalności jest siedziba określona w statucie, chyba że zostanie przeprowadzony dowód przeciwny.

2. Jeżeli dłużnik ma główny ośrodek swojej podstawowej działalności na terytorium państwa członkowskiego, sądy innego państwa członkowskiego są uprawnione do wszczęcia postępowania upadłościowego tylko wtedy, gdy dłużnik ma na jego terytorium swój oddział. Skutki tego postępowania są ograniczone do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego ostatniego państwa członkowskiego.

3. W przypadku wszczęcia postępowania upadłościowego zgodnie z ust. 1 każde postępowanie wszczęte później na podstawie ust. 2 stanowi wtórne postępowanie upadłościowe. Postępowanie to musi być postępowaniem likwidacyjnym.

[...]”.

8 Artykuł 4 rozporządzenia przewiduje:

„1. O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie, określanego dalej jako »państwo wszczęcia postępowania«.

2. Prawo państwa wszczęcia postępowania określa przesłanki wszczęcia postępowania upadłościowego, sposób jego prowadzenia i ukończenia. W szczególności określa ono:

[...]

j) przesłanki oraz skutki ukończenia postępowania upadłościowego, w szczególności w drodze układu;

[...]”.

9 Artykuł 16 rozporządzenia wyraża zasadę uznania postępowania upadłościowego, formułując ją następująco:

„1. Wszczęcie postępowania upadłościowego przez sąd państwa członkowskiego właściwy zgodnie z art. 3 podlega uznaniu we wszystkich pozostałych państwach członkowskich z chwilą, gdy orzeczenie stanie się skuteczne w państwie wszczęcia postępowania.

[...]”.

10 Artykuł 25 rozporządzenia uściśla zakres stosowania tej zasady w sposób następujący:

„1. Orzeczenia dotyczące prowadzenia i ukończenia postępowania upadłościowego wydane przez sąd, którego orzeczenie o wszczęciu postępowania podlega uznaniu na podstawie art. 16, jak również zatwierdzony przez taki sąd układ również podlegają uznaniu bez dalszych formalności [...]”.

11 Artykuł 26 rozporządzenia przewiduje wyjątek od tej zasady i zezwala każdemu państwu członkowskiemu na odmowę uznania postępowania upadłościowego wszczętego w innym państwie członkowskim, o ile uznanie to „prowadził[oby] do rezultatu, który pozostaje w oczywistej sprzeczności z jego porządkiem publicznym, w szczególności z jego podstawowymi zasadami lub konstytucyjnie zagwarantowanymi prawami i wolnościami jednostki”.

12 Artykuł 27 rozporządzenia stanowi:

„W przypadku wszczęcia przez sąd państwa członkowskiego postępowania określonego w art. 3 ust. 1 i uznania go w innym państwie członkowskim (postępowanie główne) sąd tego innego państwa członkowskiego, właściwy zgodnie z art. 3 ust. 2, może wszcząć wtórne postępowanie upadłościowe, nie badając przy tym w tym innym państwie członkowskim niewypłacalności dłużnika. Postępowanie to musi być jednym z postępowań [likwidacyjnych] wymienionych w załączniku B. Jego skutki ograniczają się do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego innego państwa członkowskiego”.

13 Prowadzenie postępowania wtórnego regulują art. 28–38 rozporządzenia. W celu zapewnienia koordynacji pomiędzy postępowaniem głównym a postępowaniem wtórnym art. 31 ust. 1 nakłada na zarządcę w postępowaniu głównym i zarządcę w postępowaniu wtórnym obowiązek współpracy i udzielania informacji.

14 Artykuł 33 ust. 1 rozporządzenia zezwala na wstrzymanie postępowania wtórnego. Stanowi on:

„Sąd, który wszczął wtórne postępowanie upadłościowe, wstrzymuje na wniosek zarządcy w postępowaniu głównym całkowicie lub częściowo likwidację; może jednak zażądać w tym przypadku od zarządcy w postępowaniu głównym podjęcia wszelkich stosownych kroków dla zapewnienia ochrony interesów wierzycieli z postępowania wtórnego, jak również poszczególnych grup wierzycieli. Wniosek zarządcy w postępowaniu głównym może nie zostać uwzględniony jedynie w przypadku, gdy wstrzymanie w sposób oczywisty nie leży w interesie wierzycieli z postępowania głównego. Wstrzymanie likwidacji może zostać zarządzone na okres nieprzekraczający trzech miesięcy, z możliwością przedłużenia lub ponownego zarządzenia każdorazowo na ten sam okres”.

15 Artykuł 34 ust. 1 rozporządzenia, dotyczący ukończenia postępowania wtórnego, przewiduje:

„Jeżeli zgodnie z prawem właściwym wtórne postępowanie upadłościowe może zostać ukończone bez likwidacji w drodze planu naprawczego, układu albo w inny porównywalny sposób, sposób taki może zaproponować zarządca w postępowaniu głównym.

Ukończenie wtórnego postępowania upadłościowego w sposób określony w akapicie 1 może zostać zatwierdzone jedynie w przypadku wyrażenia zgody przez zarządcę w postępowaniu głównym, albo, w braku jego zgody, jeżeli z powodu zaproponowanego sposobu ukończenia nie doznają uszczerbku finansowe interesy wierzycieli z postępowania głównego”.

Prawo krajowe

16 W prawie francuskim postępowanie sauvegarde dla przedsiębiorstw jest uregulowane w art. L.620-1 i nast. code de commerce (kodeksu handlowego). W brzmieniu nadanym ustawą nr 2005-845 z dnia 26 lipca 2005 r., mającym zastosowanie do sprawy głównej, art. L.620-1 przewidywał:

„Ustanawia się postępowanie sauvegarde wszczynane na wniosek wymienionego w art. L.620-2 dłużnika wykazującego trudności, których nie jest w stanie przezwyciężyć, a które mogą doprowadzić go do zaprzestania płatności. Postępowanie to ma za zadanie ułatwić reorganizację przedsiębiorstwa w celu umożliwienia kontynuowania działalności gospodarczej, utrzymania zatrudnienia oraz rozliczenia zobowiązań.

W postępowaniu sauvegarde sporządza się plan zatwierdzany orzeczeniem na zakończenie okresu obserwacyjnego [...]”.

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu i pytania prejudycjalne

17 Spółka Christianapol z siedzibą w Łowyniu (Polska) określa się jako spółka zależna należąca w 100% do spółki niemieckiej, która z kolei jest objęta w 90% przez spółkę francuską.

18 Orzeczeniem z dnia 1 października 2008 r. tribunal de commerce de Meaux (sąd handlowy w Meaux, Francja) wszczął postępowanie upadłościowe wobec Christianapolu. Sąd ten oparł swoją właściwość na ustaleniu, że główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się we Francji. Sąd ten wszczął postępowanie sauvegarde na podstawie ustalenia, że dłużnik nie jest w stanie zaprzestania płatności, ale znajdzie się w tym stanie, jeśli nie nastąpi szybka restrukturyzacja finansowa.

19 W dniach 21 kwietnia i 26 czerwca 2009 r. Bank Handlowy z siedzibą w Warszawie (Polska) złożył w charakterze wierzyciela Christianapolu wniosek do sądu odsyłającego o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego wobec tej spółki na podstawie przepisów art. 27 rozporządzenia. Alternatywnie, na wypadek gdyby orzeczenie tribunal de commerce de Meaux z dnia 1 października 2008 r. zostało uznane za sprzeczne z porządkiem publicznym na podstawie art. 26 tegoż rozporządzenia, złożył on wniosek o ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika na podstawie przepisów prawa polskiego.

20 W dniu 20 lipca 2009 r. tribunal de commerce de Meaux zatwierdził plan ochronny Christianapolu przewidujący rozłożenie spłaty długów na 10 lat i ustanawiający zakaz zbycia przedsiębiorstwa zlokalizowanego w Łowyniu oraz pewnych określonych składników majątkowych dłużnika. Sąd francuski utrzymał powołanych wcześniej mandatariuszy sądowych do czasu zakończenia procedury ustalania wierzytelności oraz złożenia końcowego sprawozdania z ich działalności. Ponadto w swoim orzeczeniu sąd powołał komisarza ds. wykonania planu.

21 W dniu 2 sierpnia 2009 r. kolejny wierzyciel, R. Adamiak prowadzący przedsiębiorstwo z siedzibą w Łęczycy (Polska), również złożył wniosek o ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika na podstawie przepisów prawa polskiego.

22 Christianapol pierwotnie wniósł o oddalenie wniosku o wszczęcie w Polsce wtórnego postępowania upadłościowego, podnosząc jego sprzeczność z celami i charakterem postępowania sauvegarde. Po zatwierdzeniu planu ochronnego przez sąd francuski

Christianapol podniósł, że należy umorzyć postępowanie w przedmiocie wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego z uwagi na fakt, że postępowanie główne zostało zakończone. Ponadto wskazał, że realizuje swoje zobowiązania zgodnie z zatwierdzonym przez sąd francuski układem. Oznacza to, iż w świetle prawa polskiego nie ma żadnych zobowiązań pieniężnych, tak że nie ma żadnych podstaw uzasadniających ogłoszenie jego upadłości.

23 Sąd odsyłający zwrócił się do tribunal de commerce de Meaux o wskazanie, czy nadal toczy się rozpatrywane przez ten drugi sąd postępowanie upadłościowe stanowiące postępowanie główne w rozumieniu rozporządzenia. Odpowiedź sądu francuskiego nie zawierała koniecznych wyjaśnień. Sąd odsyłający powołał zatem biegłego.

24 W tych okolicznościach Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy wykładni art. 4 ust. 1 oraz [art. 4] ust. 2 [lit.] j) [rozporządzenia] należy dokonywać w ten sposób, że użyte w treści tego przepisu pojęcie ukończenia postępowania upadłościowego należy interpretować w sposób autonomiczny, niezależnie od uregulowań funkcjonujących w systemach prawnych poszczególnych państw członkowskich, czy też o tym, z jakim momentem dochodzi do ukończenia postępowania upadłościowego, rozstrzyga wyłącznie prawo krajowe państwa wszczęcia postępowania?

2) Czy interpretacji art. 27 [rozporządzenia] należy dokonywać w ten sposób, że sąd krajowy rozpoznający wniosek o wszczęcie postępowania wtórnego nigdy nie może badać niewypłacalności dłużnika, wobec którego w innym państwie członkowskim wszczęto główne postępowanie upadłościowe, czy też w ten sposób, że sąd krajowy może w określonych sytuacjach badać istnienie niewypłacalności dłużnika, zwłaszcza wówczas gdy postępowanie główne jest postępowaniem ochronnym, w którym sąd ustalił, że dłużnik nie jest niewypłacalny (francuskie postępowanie sauvegarde)?

3) Czy wykładnia art. 27 [rozporządzenia] pozwala na wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego, którego charakter określa art. 3 ust. 3 zdanie drugie [tego] rozporządzenia w państwie członkowskim, w którym znajduje się cały majątek upadłego, w przypadku gdy podlegające automatycznemu uznaniu główne postępowanie ma charakter ochronny (francuskie postępowanie sauvegarde), został w nim przyjęty oraz zatwierdzony plan spłat, plan ten jest realizowany przez dłużnika, a sąd ustanowił zakaz zbywania majątku należącego do dłużnika??”.

W przedmiocie wniosku o otwarcie procedury ustnej na nowo

25 Procedura ustna została zamknięta w dniu 24 maja 2012 r. po przedstawieniu opinii rzecznik generalnej.

26 Pismem z dnia 29 czerwca 2012 r., które wpłynęło do Trybunału tego samego dnia, Christianapol zwrócił się do Trybunału o zarządzenie otwarcia procedury ustnej na nowo.

27 Na poparcie tego wniosku podniesiono, że w swej opinii rzecznik generalna poruszyła kilka kwestii dotyczących roli i wpływu zarządcy w głównym postępowaniu upadłościowym w odniesieniu do postępowania wtórnego, tego, czy postępowanie sauvegarde prawa francuskiego jest postępowaniem upadłościowym w rozumieniu rozporządzenia, oraz możliwości sprawdzenia przez sąd rozpoznający wniosek o wszczęcie postępowania wtórnego niewypłacalności dłużnika.

28 W tym względzie należy zauważyć, iż Trybunał może, w każdej chwili, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego postanowić o otwarciu ustnego etapu postępowania na nowo na podstawie art. 83 regulaminu postępowania, w szczególności jeśli uzna, że okoliczności zawisłej przed nim sprawy nie są wystarczająco wyjaśnione lub też jeśli sprawa ma zostać rozstrzygnięta na podstawie argumentu, który nie był przedmiotem dyskusji między stronami lub podmiotami określonymi w art. 23 statusu Trybunału Sprawiedliwości (zob. podobnie w odniesieniu do art. 61 regulaminu postępowania w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 listopada 2012 r. wyrok z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie C-62/11 Feyerbacher, pkt 6 i przytoczone tam orzecznictwo).

29 Jednakże w niniejszym postępowaniu Trybunał po wysłuchaniu rzecznik generalnej uznał, że dysponuje informacjami niezbędnymi, by odpowiedzieć na zadane pytania, oraz że strony wypowiedziały się na ich temat.

30 Z tego względu należy oddalić wniosek Christianapolu o zarządzenie otwarcia procedury ustnej na nowo.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

31 Na wstępie należy przypomnieć zakres stosowania rozporządzenia.

32 W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenia stosuje się ono do zbiorowych postępowań przewidujących niewypłacalność dłużnika, które obejmują całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika oraz powołanie zarządcy. Artykuł 2 lit. a) tego rozporządzenia stanowi, że „postępowania upadłościowe” oznaczają postępowania zbiorowe określone w art. 1 ust. 1, oraz uściśla, że ich wykaz znajduje się w załączniku A do tegoż rozporządzenia.

33 Wynika z tego, że skoro dane postępowanie zostało wpisane do wykazu ujętego w załączniku A do rozporządzenia, to należy uznać je za objęte zakresem stosowania tego rozporządzenia. Z wpisem tym jest związany bezpośredni i wiążący skutek przysługujący przepisom rozporządzenia.

34 Bezsporne jest, że postępowanie sauvegarde wszczęte – w sprawie głównej – przez tribunal de commerce de Meaux widnieje wśród postępowań wpisanych w odniesieniu do Francji do wykazu ujętego w załączniku A do rozporządzenia.

35 Ten wpis, którego zasadność nie jest przedmiotem żadnego pytania prejudycjalnego, wskazuje, po pierwsze, że francuskie postępowanie sauvegarde jest objęte zakresem stosowania rozporządzenia, a po drugie, że sytuację dłużnika takiego jak Christianapol, wobec którego wszczęto postępowanie tego rodzaju, należy uważać za sytuację niewypłacalności dla celów stosowania tego rozporządzenia.

W przedmiocie pytania pierwszego

36 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy wykładni art. 4 ust. 2 lit. j) rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że pojęcie ukończenia postępowania upadłościowego ma znaczenie autonomiczne, właściwe dla rozporządzenia, czy też to prawo państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe, rozstrzyga o tym, w którym momencie dochodzi do ukończenia tego postępowania.

37 Sąd odsyłający wyjaśnia, że odpowiedź na to pytanie ma zasadnicze znaczenie dla ustalenia, czy nadal toczy się główne postępowanie upadłościowe wszczęte we Francji wobec Christianapolu, oraz dla umożliwienia mu rozpoznania wniosków przedstawionych przez Bank Handlowy i R. Adamiaka o wszczęcie w Polsce wobec tegoż dłużnika drugiego głównego postępowania upadłościowego. Sąd odsyłający uważa, że w razie gdyby główne postępowanie upadłościowe wszczęte we Francji było ukończone, sąd ten mógłby po sprawdzeniu w świetle swojego prawa krajowego stanu niewypłacalności Christianapolu uwzględnić wnioski Banku Handlowego i R. Adamiaka.

38 W odniesieniu do tych rozważań należy stwierdzić, co następuje:

39 Sąd odsyłający słusznie uznał wszczęte we Francji postępowanie upadłościowe za postępowanie główne. To postępowanie zostało bowiem wszczęte na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia.

40 Jak zauważył sąd odsyłający, postępowanie takie wywiera skutki uniwersalne, gdyż ma ono zastosowanie do majątku dłużnika położonego we wszystkich państwach członkowskich. Tak długo jak główne postępowanie upadłościowe jest w toku, nie może zostać wszczęte żadne inne postępowanie główne. Jak wskazano w art. 3 ust. 2 i 3 rozporządzenia, każde postępowanie upadłościowe wszczęte w tym okresie może być tylko postępowaniem wtórnym, wywierającym skutki ograniczone do składników majątkowych dłużnika znajdujących się w państwie członkowskim, w którym postępowanie to zostało wszczęte (zob. podobnie wyrok z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie C-191/10 Rastelli Davide e C., Zb.Orz. s. I-13209, pkt 15 i przytoczone tam orzecznictwo).

41 Na mocy art. 16 ust. 1 rozporządzenia główne postępowanie upadłościowe wszczęte w danym państwie członkowskim podlega uznaniu we wszystkich pozostałych państwach członkowskich z chwilą, gdy orzeczenie stanie się skuteczne w państwie wszczęcia postępowania. Zasada ta wymaga, by sądy pozostałych państw członkowskich uznały orzeczenie sądu o wszczęciu postępowania upadłościowego bez możliwości badania oceny jurysdykcji dokonanej przez ten sąd (zob. podobnie wyroki: z dnia 2 maja 2006 r. w sprawie C-341/04 Eurofood IFSC, Zb.Orz. s. I-3813, pkt 39, 42; a także z dnia 21 stycznia 2010 r. w sprawie C-444/07 MG Probud Gdynia, Zb.Orz. s. I-417, pkt 27, 29). Artykuł 25 rozporządzenia rozszerza tę zasadę uznania na wszystkie orzeczenia dotyczące prowadzenia i ukończenia postępowania.

42 W sprawie głównej wszczęcie głównego postępowania upadłościowego przez tribunal de commerce de Meaux zasadzało się w szczególności na ustaleniu, że we Francji znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, co stanowi wyłączną przesłankę jurysdykcji międzynarodowej przewidzianą przez art. 3 ust. 1 rozporządzenia. Jak podniosła rzecznik generalna w pkt 44 swojej opinii, do tego ustalenia stosuje się zasada uznania, która wiąże sąd odsyłający.

43 Wynika z tego, że w razie gdyby główne postępowanie upadłościowe wszczęte we Francji wobec Christianapolu należało uznać za ukończone, sąd odsyłający mógłby wszcząć drugie postępowanie upadłościowe w Polsce tylko w sytuacji, w której można by ustalić, iż po wszczęciu pierwszego postępowania głównego we Francji główny ośrodek podstawowej działalności Christianapolu został przeniesiony do Polski.

44 To przy uwzględnieniu tych uwag trzeba zbadać, jak należy ustalić znaczenie pojęcia ukończenia postępowania upadłościowego.

45 Jak Trybunał przypominał, rozporządzenie ma na celu nie ustanowienie uniwersalnego postępowania upadłościowego, lecz jak wynika z motywu 2 tegoż rozporządzenia, zagwarantowanie skutecznego i sprawnego funkcjonowania transgranicznych postępowań upadłościowych (ww. wyrok w sprawie Eurofood IFSC, pkt 48). W tym celu rozporządzenie określa zasady jurysdykcji i uznawania oraz zasady dotyczące prawa właściwego w tej dziedzinie.

46 Kwestia dotycząca prawa właściwego dla postępowania upadłościowego jest regulowana przez art. 4 rozporządzenia, wskazujący w ust. 1 w tym celu na prawo państwa członkowskiego, w którym zostało wszczęte postępowanie. Artykuł 4 ust. 2 lit. j) rozporządzenia uściśla, że prawo to określa w szczególności przesłanki oraz skutki ukończenia postępowania upadłościowego.

47 Artykuł 4 rozporządzenia jawi się zatem jako norma kolizyjna, a kwalifikację tę potwierdza motyw 23 rozporządzenia wskazujący, że rozporządzenie przewiduje jednolite normy kolizyjne zastępujące krajowe przepisy prawa prywatnego międzynarodowego.

48 Jak zauważyła rzecznik generalna w pkt 32 swojej opinii, dla normy kolizyjnej jest charakterystyczne, że nie stanowi ona odpowiedzi na pytanie materialnoprawne, lecz ogranicza się do określenia, według jakiego prawa kształtuje się odpowiedź.

49 O ile prawdą jest, że w razie wątpliwości co do ich brzmienia przepisom prawa Unii należy nadać w całej Unii autonomiczną i jednolitą wykładnię, którą należy ustalić, uwzględniając kontekst przepisu i cel danego uregulowania, o tyle Trybunał orzekł jednak, że zasada ta dotyczy tylko takich przepisów, które nie zawierają wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich w celu ustalenia ich znaczenia i zakresu (zob. podobnie ww. wyrok z dnia 20 października 2011 r. w sprawie C-396/09 Interedil, Zb.Orz. s. I-9915, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

50 Z tego względu kwestie takie jak przesłanki oraz skutki ukończenia postępowania upadłościowego, w odniesieniu do których art. 4 ust. 2 lit. j) rozporządzenia zawiera wyraźne odesłanie do prawa krajowego, nie mogą być przedmiotem wykładni autonomicznej, lecz należy je rozstrzygnąć na podstawie wskazanej jako prawo właściwe *lex concursus*.

51 Analiza ta nie stoi w sprzeczności z okolicznością, że w pkt 54 ww. wyroku w sprawie Eurofood IFSC, na którym oparły się Christianapol i rząd francuski, Trybunał orzekł, iż

pojęcie orzeczenia o wszczęciu postępowania upadłościowego w rozumieniu art. 16 ust. 1 rozporządzenia należy ustalić na podstawie dwóch kryteriów właściwych dla rozporządzenia. W odróżnieniu bowiem od art. 4 rozporządzenia wspomniany art. 16 ust. 1 nie zawiera wyraźnego odesłania do prawa krajowego, ale ustanawia mającą bezpośrednie zastosowanie normę w postaci zasady uznania na korzyść orzeczenia o wszczęciu, które zostało wydane w pierwszej kolejności.

52 W świetle tych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż wykładni art. 4 ust. 2 lit. j) rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że to prawo państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe, rozstrzyga o tym, w którym momencie dochodzi do ukończenia tego postępowania.

W przedmiocie pytania trzeciego

53 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy wykładni art. 27 rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że pozwala on na wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego w państwie członkowskim, w którym znajduje się cały majątek dłużnika, w razie gdy postępowanie główne realizuje cel ochronny.

54 Na wstępie należy zauważyć, że odpowiedź na to pytanie może mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia postępowania głównego tylko przy założeniu, że nadal toczy się we Francji główne postępowanie upadłościowe, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego w świetle odpowiedzi udzielonej na pytanie pierwsze.

55 Stanowiąc, że w przypadku wszczęcia głównego postępowania upadłościowego w danym państwie członkowskim można wszcząć wtórne postępowanie w innym państwie członkowskim, na którego terytorium dłużnik ma oddział, art. 27 zdanie pierwsze rozporządzenia nie dokonuje żadnego rozróżnienia w zależności od celu postępowania głównego.

56 Taką samą ogólnością sformułowania cechuje się także art. 3 ust. 3 rozporządzenia, który przewiduje, że w przypadku wszczęcia postępowania głównego każde postępowanie wszczęte później przez sąd opierający swoją właściwość na obecności oddziału dłużnika stanowi wtórne postępowanie upadłościowe.

57 Przepisy te należy zatem interpretować w ten sposób, że upoważniają one do wszczęcia postępowania wtórnego również wtedy, gdy postępowanie główne, tak jak francuskie postępowanie sauvegarde, służy celowi ochronnemu.

58 Wykładnia popierana przez Christianapol i rząd francuski, zgodnie z którą wszczęcie głównego postępowania służącego celowi ochronnemu stanowi przeszkodę dla wszczęcia postępowania wtórnego – oprócz tego, że byłaby ona nie do pogodzenia z brzmieniem rozpatrywanych przepisów – podważałaby pozycję przyznaną postępowaniom wtórnym w systemie ustanowionym przez rozporządzenie. W tym względzie należy podkreślić, że o ile postępowania wtórne mają na celu w szczególności zapewnienie ochrony interesów miejscowych, o tyle mogą one także, jak przypomina motyw 19 rozporządzenia, służyć innym celom. Z tego właśnie powodu mogą one zostać wszczęte na wniosek zarządcy w postępowaniu głównym, gdy środka takiego wymaga skuteczne zarządzanie majątkiem.

59 Jednakże, jak podkreślił sąd odsyłający, wszczęcie postępowania wtórnego, które zgodnie z art. 3 ust. 3 rozporządzenia musi być postępowaniem likwidacyjnym, grozi zniweczeniem celu, do którego zmierza postępowanie główne o charakterze ochronnym.

60 W tym względzie należy zauważyć, że rozporządzenie przewiduje pewną liczbę bezwzględnie obowiązujących przepisów dotyczących koordynacji, których zadaniem jest zapewnienie, jak wyrażono to w motywie 12, niezbędnej jednolitości postępowania w ramach Wspólnoty. W systemie tym postępowanie główne odgrywa w stosunku do postępowania wtórnego, jak uściślono w motywie 20 rozporządzenia, rolę dominującą.

61 Zarządcy w postępowaniu głównym przysługują zatem pewne prerogatywy, które dają mu możliwość wywierania wpływu na postępowanie wtórne, tak aby to postępowanie wtórne nie zagrażało ochronnemu celowi postępowania głównego. Na mocy art. 33 ust. 1 rozporządzenia może on wnieść o wstrzymanie likwidacji, które może zostać zarządzone na okres ograniczony wprawdzie do trzech miesięcy, jednakże z możliwością przedłużenia lub ponownego zarządzania każdorazowo na ten sam okres. Zgodnie z art. 34 ust. 1 tegoż rozporządzenia zarządca w postępowaniu głównym może zaproponować ukończenie postępowania wtórnego w drodze planu naprawczego, układu albo w inny porównywalny sposób. W okresie wstrzymania likwidacji przewidzianym w art. 33 ust. 1 rozporządzenia jedynie zarządca w postępowaniu głównym lub za jego zgodą dłużnik są na mocy art. 34 ust. 3 rozporządzenia uprawnieni do złożenia tej propozycji.

62 Na mocy zasady lojalnej współpracy, zapisanej w art. 4 ust. 3 TUE, sąd właściwy do wszczęcia postępowania wtórnego, gdy stosuje te przepisy, jest zobowiązany wziąć pod uwagę cele postępowania głównego i uwzględnić systematykę rozporządzenia, które zmierza, jak przypomniano w pkt 45 i 60 niniejszego wyroku, do zapewnienia skutecznego i sprawnego funkcjonowania transgranicznych postępowań upadłościowych przez obowiązkową koordynację postępowań głównego i wtórnego gwarantującą nadrzędność postępowania głównego.

63 Na pytanie trzecie należy zatem odpowiedzieć, że wykładni art. 27 rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że pozwala on na wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego w państwie członkowskim, w którym znajduje się oddział dłużnika, gdy postępowanie główne realizuje cel ochronny. Sąd właściwy do wszczęcia postępowania wtórnego jest zobowiązany wziąć pod uwagę cele postępowania głównego i uwzględnić systematykę rozporządzenia z poszanowaniem zasady lojalnej współpracy.

W przedmiocie pytania drugiego

64 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy wykładni art. 27 rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że sąd krajowy rozpoznający wniosek o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego nie może badać niewypłacalności dłużnika, wobec którego w innym państwie członkowskim wszczęto postępowanie główne, nawet jeśli to ostatnie postępowanie realizuje cel ochronny.

65 Zgodnie z art. 27 zdanie pierwsze rozporządzenia w przypadku wszczęcia głównego postępowania upadłościowego w danym państwie członkowskim sąd „może wszcząć” wtórne postępowanie w innym państwie członkowskim, na którego terytorium dłużnik ma oddział, „nie badając przy tym w tym innym państwie członkowskim niewypłacalności dłużnika”.

66 Jak uznała rzecznik generalna w pkt 75 swojej opinii, tak użyte sformułowanie odznacza się pewną niejednoznacznością w odniesieniu do tego, czy przy wszczęciu takiego postępowania badanie niewypłacalności dłużnika nie jest konieczne, ale pozostaje możliwe, czy też w ogóle nie jest dozwolone.

67 W tych okolicznościach należy dokonać wykładni sformułowania użytego w art. 27 zdanie pierwsze rozporządzenia w świetle ogólnej systematyki i celu rozporządzenia, w które owo sformułowanie się wpisuje (zob. podobnie wyrok z dnia 19 czerwca 1980 r. w sprawie 803/79 Roudolff, Rec. s. 2015, pkt 7).

68 W tym względzie należy przypomnieć, że – jak stwierdzono w pkt 32 niniejszego wyroku – rozporządzenie stosuje się do postępowań przewidujących niewypłacalność dłużnika. Jeśli chodzi o kryteria umożliwiające konkretne ustalenie istnienia takiej sytuacji, rozporządzenie odsyła do prawa krajowego, jako że nie podaje definicji pojęcia niewypłacalności. Wynika z tego, że wszczęcie postępowania głównego wymaga uprzedniego sprawdzenia przez sąd właściwy niewypłacalności dłużnika w świetle jego prawa krajowego.

69 Należy także przypomnieć, że na mocy art. 16 ust. 1 rozporządzenia główne postępowanie upadłościowe wszczęte w danym państwie członkowskim podlega uznaniu we

wszystkich państwach członkowskich z chwilą, gdy orzeczenie stanie się skuteczne w państwie wszczęcia postępowania.

70 W tych okolicznościach, jak wskazały również rządy hiszpański i francuski, ocena dotycząca niewypłacalności dłużnika dokonana przez sąd właściwy do wszczęcia postępowania głównego wiąże sądy rozpoznające ewentualne wnioski o wszczęcie postępowania wtórnego.

71 Jedynie taka wykładnia może zapobiec nieuchronnym trudnościom, które w braku podania definicji pojęcia niewypłacalności w rozporządzeniu wyniknęłyby ze stosowania przez różne sądy rozbieżnych krajowych koncepcji pojęcia niewypłacalności. Ponadto, jak zauważył rząd francuski, niewypłacalność powinna podlegać ocenie całościowej w świetle sytuacji majątkowej dłużnika, jaka przedstawia się ogólnie we wszystkich państwach członkowskich, a nie oddzielnym ocenom ograniczającym się do uwzględnienia majątku znajdującego się na danym terytorium.

72 Rozbieżne oceny dokonywane przez różne sądy byłyby nie do pogodzenia z celem polegającym na skutecznym i sprawnym funkcjonowaniu transgranicznych postępowań upadłościowych, którego osiągnięcie rozporządzenie zakłada poprzez koordynację postępowań głównego i wtórnego z poszanowaniem nadrzędności postępowania głównego. W tym względzie należy przypomnieć – jak wynika to z pkt 58 niniejszego wyroku – że o ile wnioski o wszczęcie postępowania wtórnego mogą złożyć w szczególności wierzyciele miejscowi, o tyle może również go złożyć zarządca w postępowaniu głównym, jeżeli wymaga tego skuteczniejsze zarządzanie majątkiem dłużnika.

73 Należy jednak podkreślić, że gdy sąd rozpoznający wniosek o wszczęcie postępowania wtórnego wyciąga konsekwencje z ustalenia niewypłacalności dokonanego w ramach postępowania głównego, musi wziąć pod uwagę cele wspomnianego postępowania głównego i uwzględnić systematykę rozporządzenia oraz leżące u jego podstaw zasady.

74 Na pytanie drugie należy zatem odpowiedzieć, iż wykładni art. 27 rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że sąd rozpoznający wniosek o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego nie może badać niewypłacalności dłużnika, wobec którego w innym państwie członkowskim wszczęto postępowanie główne, nawet jeśli to ostatnie postępowanie realizuje cel ochronny.

W przedmiocie kosztów

75 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) Wykładni art. 4 ust. 2 lit. j) rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego, zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 788/2008 z dnia 24 lipca 2008 r., należy dokonywać w ten sposób, że to prawo państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe, rozstrzyga o tym, w którym momencie dochodzi do ukończenia tego postępowania.
- 2) Wykładni art. 27 rozporządzenia nr 1346/2000, zmienionego rozporządzeniem nr 788/2008, należy dokonywać w ten sposób, że pozwala on na wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego w państwie członkowskim, w którym znajduje się oddział dłużnika, gdy postępowanie główne realizuje cel ochronny. Sąd właściwy do wszczęcia postępowania wtórnego jest zobowiązany wziąć pod uwagę cele postępowania głównego i uwzględniać systematykę rozporządzenia z poszanowaniem zasady lojalnej współpracy.
- 3) Wykładni art. 27 rozporządzenia nr 1346/2000, zmienionego rozporządzeniem nr 788/2008, należy dokonywać w ten sposób, że sąd rozpoznający wniosek o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego nie może badać niewypłacalności dłużnika, wobec którego w innym państwie członkowskim wszczęto postępowanie główne, nawet jeśli to ostatecznie postępowanie realizuje cel ochronny.

Podpisy

* Język postępowania: polski.